

компетенція таких комерційних судів, порядок їх формування, обрання керівного складу. Визначається підсудність комерційних судів, встановлюються адміністративні засади його діяльності.

Наведе яскраво свідчить що сучасна правова система Франції перебуває під впливом тектонічних зломів які відбуваються в Європі. Приватне право Франції не є замкнутою системою. Отже економічна інтеграція не може успішно розвиватися без належної правової основи, чим стає комунітарне право Європейського союзу. Не зважаючи на те, що в складі Європейського союзу налічує 28 держав, доцентровою силою, яка формує інституціональні скрепи комунітарної правової системи є Франція і Німеччина. Наведене зумовлює активізацію процесів реформування законодавства цієї країни. Синергетичний вплив обох держав на розвиток сучасного європейського праворозуміння вимагає поступового зближення двох інституціональних систем правового регулювання суспільних відносин. Вказаний процес об'єктивно вимагає реформування законодавства двох країн, приведення їх до потреб тих процесів економічної інтеграції, що відбуваються в Європейському товаристві. Сфера комерційного права Франції позбувається інертності.

З іншого боку, слід визнати що дуалізм приватного права Франції не є руйнуючою силою ні для цивільного права ні для комерційного. Розумна інтегративність положень Комерційного кодексу та Цивільного кодексу Франції дозволяє ефективно регулювати відповідні відносини не створюючи штучних перешкод в їх розвитку.

На переконання більшості представників науки цивільного права наведені правові традиції Франції мають бути сприйняті авторами Концепції модернізації господарського (економічного) законодавства України під час реалізації.

Сафончик Оксана Іванівна,

*доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЩОДО ПИТАННЯ ПРОБЛЕМ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ШЛЮБНО-ПРАВОВИХ ДОГОВОРІВ

В Україні шлюбні правовідносини регулюються не лише положеннями конституційного та сімейного права, а й положеннями цивільного законодавства, зокрема договірним правом. Договірне регулювання шлюбних правовідносин має за мету диспозитивне регулювання шлюбних правовідносин.

Аналізом літератури та сімейного законодавства встановлено, що шлюбні правовідносини можуть регулюватися укладеними правочинами між членами сім'ї, спорідненими між собою, зокрема в разі шлюбних правовідносин, правочинами та/або договорами між батьками і дітьми та між дружиною і чоловіком (ст. 9 СК України) [2].

Зазначене вказує на те, що між цими учасниками шлюбних правовідносин можуть виникати сімейно-правові та шлюбно-правові договори. Однак у науковій літературі існує лише визначення поняття «сімейно-правові договори», до складу яких вважають належними: поіменовані договори; непоіменовані договори; договори подружжя; договори між батьками і дітьми; договори між батьками щодо виховання дитини; договори між особами, які проживають разом однією сім'єю; тощо [7, с. 46-47].

Науковці визначають, що сімейно-правовими договорами є договори щодо встановлення, зміни та припинення сімейних прав і обов'язків, укладені фізичними особами – членами сім'ї, які пов'язані між собою сімейними відносинами. Деякі науковці, зокрема Т. В. Боднар, В. С. Гопанчук, О. В. Дзера, О. В. Кохановська, Р. А. Майданик, З. В. Ромовська та ін., вважають, що до сімейно-правових договорів не слід уважати належними всі передбачені СК України договори. Свою позицію вчені пояснюють відмінністю суб'єктного складу та правової природи договорів.

Погоджуючись із визначенням, слід звернути увагу на те, що дійсно низка договорів, які укладаються між членами сім'ї та юридичними особами, а також органами опіки та піклування, хоч і спрямовані на захист та забезпечення інтересів сім'ї, у тому числі дітей, не можна вважати сімейно-правовими договорами, бо в разі укладення договорів з органами опіки й піклування щодо утримання та виховання дитини, з юридичними особами щодо захисту прав дитини, подружжя, батьків, братів і сестер тощо органи опіки й піклування та юридичні особи не набувають сімейних прав і обов'язків.

Т. В. Боднар, О. В. Дзера та низка інших науковців, надаючи аналітичну оцінку положенням СК України в частині врегулювання договірних відносин між особами – членами сім'ї, звертають увагу на деякі помилки та неузгодженості у СК України, а саме: невідповідність назви ст. 89 СК України її змісту, бо у змісті йдеться про договір між членами сім'ї, зокрема між чоловіком та дружиною, тобто подружжям, а у назві визначено, що ця стаття регулює відносини подружжя на підставі домовленості. Також науковці звертають увагу на зміст ст. 9 СК України, де в ч. 2 визначено, що договір між членами сім'ї є правочином, укладеним у письмовій формі й обов'язковим до виконання, а от у ч. 1 цієї статті обов'язковість виконання договорів не

передбачена, з чим науковці не погоджуються, бо обов'язковість виконання договорів передбачена законодавчими актами [7, с. 46-47].

Погоджуючись з позицією вчених, звернемо увагу на те, що за положеннями нормативно-правових актів, які спрямовані на регулювання договірних відносин, кожний договір є обов'язковим до виконання.

Також слід зауважити, що договір – як сімейно-правовий, так і шлюбно-правовий – можна назвати правочином, бо правочин – є правомірна, тобто не заборонена законом, вольова дія суб'єкта цивільних правовідносин, що спрямована на встановлення, зміну чи припинення цивільних прав та обов'язків. Те саме стосується й сімейних правовідносин при укладенні договору, який також передбачає встановлення прав та обов'язків, однак – сімейних.

У науковій літературі надається класифікація сімейно-правових договорів за критерієм відносин, урегульованих договорами. Так, договори розділяються на дві групи: договори, спрямовані на регулювання сімейних відносин та закріплені у СК України, та договори, які спрямовані на регулювання сімейних відносин, однак не закріплені у СК України. Отже, якщо відносини між членами сім'ї, які укладають договір, не врегульовані СК України, то вони можуть відійти від закріплених законодавством правил та укласти договір регулювання сімейних відносин, не врегульованих положеннями законодавства. Як приклад, до зазначених договорів можна вважати належними: договір про надання утримання незалежно від працездатності одного з членів сім'ї, у тому числі подружжя (ст. 75 СК України) [2]; договір між нареченими щодо місця проведення шлюбної церемонії; договір між подружжям щодо забезпечення одночасного виходу у відпустку, організації спільної поїздки на відпочинок до іншої держави тощо.

Також сімейно-правові договори в науковій літературі класифікуються за законодавчим визначенням. До таких договорів належать: поіменовані та непоіменовані договори. До поіменованих договорів правники вважають належними всі договори між членами сім'ї, які передбачені СК України, а до непоіменованих – усі договори, які укладаються в інтересах кожного з членів сім'ї та не суперечать положенням законодавства України, зокрема спрямованого на врегулювання сімейних правовідносин. Разом з тим, сімейно - правові договори в науковій літературі класифікуються за законодавчим визначенням. До таких договорів належать: поіменовані та непоіменовані договори. До поіменованих договорів правники вважають належними всі договори між членами сім'ї, які передбачені СК України, а до непоіменованих – усі договори, які укладаються в інтересах кожного з членів сім'ї та не

суперечать положенням законодавства України, зокрема спрямованого на врегулювання сімейних правовідносин [8].

У науковій літературі також існує класифікація сімейно-правових договорів між членами сім'ї за суб'єктним складом сім'ї. За вказаною класифікацією правники акцентують увагу на тому, що сімейно-правові договори можна розділити на такі групи: договори подружжя; договори осіб, які проживають однією сім'єю; договори батьків щодо виховання та утримання дитини; договори між батьками та дітьми; договори родичів [7].

Підсумовуючи викладене, слід врахувати також і існування спільного проживання особами однієї статі, яких фактично можна вважати належними до осіб, які проживають разом як цивільні партнери, що за своєю суттю схоже на наявність правовідносин між суб'єктами правовідносин подібних до шлюбних, зокрема фактичних шлюбних відносин, тобто особами, які перебувають у конкубінаті.

Аналізом літератури встановлено, що для законодавчого врегулювання сімейно-правових договорів слід дотримуватись низки вимог, а саме: при укладенні сімейно-правових договорів їхній зміст не має суперечити положенням законодавства; суб'єкти – сторони сімейно-правового договору – мусять мати певну цивільну дієздатність; наявність свого волевиявлення кожною із сторін сімейно-правового договору; вчинення правочину у встановленій положеннями законодавства формі; спрямованість правочину на обумовлені ним правові наслідки; договори укладаються батьками або опікунами в інтересах дитини.

Наступною позицією, яку визначили законодавство та науковці, є визнання сімейно-правових правочинів недійсними в разі порушення вимог укладених договорів та в разі, якщо укладенні договори суперечать вимогам законодавчих актів. Так, сімейно-правові договори можуть бути нікчемними та оспорюваними. Нікчемними договори визнаються положеннями законодавства (ч. 2 ст. 215 ЦК України) [3], а оспорюваними визнаються договори, недійсність яких не встановлена законодавчими актами (ч. 3 ст. 215 ЦК України), а, отже, нікчемність (недійсність) таких договорів установлює суд. Цивільне законодавство визначає загальні правові наслідки визнання правочину недійсним, які також належать і до сімейно-правових договорів. До таких наслідків належать: повернення всього одержаного за недійсним договором, відшкодування завданих недійсним договором збитків, а також можливість компенсації, виниклої в разі вчинення нікчемного правочину, моральної шкоди.

Викладене вище, за аналогією, можна застосовувати до шлюбно-правових договорів, бо останні подібні до сімейно-правових договорів за законодавчим

визначенням, частково за суб'єктивним складом та за умовами і порядком укладення і настання правових наслідків, у тому числі й настання правових наслідків у разі визнання правочину нікчемним (недійсним).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с.
2. Сімейний Кодекс України: Закон України від 10 січня 2002 року № 2947-III. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.
3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 45–46. Ст. 356.
4. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40–41, 42. Ст. 492.
5. Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини: Указ Президента України від 24.03.2021 року № 119/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1192021-37537>
6. Сучасний стан і перспективи розвитку сімейного права України в умовах адаптації до європейського права: матер. Всеукр. Кругл. Столу (м. Одеса, 26.05.2017 рік). За заг. Ред. д.ю.н., проф. Є.О. Харитонов. Одеса: Фенікс, 2017. 76 с. (С. 30 – 34).
7. Сімейне право України: підручник / Т. В. Боднар та ін.; за заг. ред.: Т. В. Боднар, О. В. Дзера. Київ: Юрінком Інтер, 2016. С. 46–47.
8. Сафончик О.І. Шлюбні правовідносини в Україні: проблеми теорії і практики: монографія. Одеса: Фенікс, 2018. 397 с.

Шишка Роман Богданович,

доктор юридичних наук, професор, професор кафедри інтелектуальної власності та цивільно-правових дисциплін Київського інституту інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»

СТРУКТУРИЗАЦІЯ НОРМ ПРИВАТНОГО ПРАВА: ДОСВІД ТА ДЕТЕРМІНІЗМ

При оновленні цивільного законодавства і рекодифікації Цивільного кодексу України виникло ряд проблема структуризації норм як норм дефініції та у і норм-регуляторів. При тому, що вони повинні бути функціональні, зручними у користуванні, інформативними, відповідати соціальним та економічним закономірностям, наразі вони повинні бути прийнятними для ботів. Останнє, зі зростанням використання для аналізу і кваліфікації значимих у праві юридичних фактів, як вимоги швидкого вирішення нагальних справ, наразі заслуговує особливої уваги. Такий напрям розвитку застосування права